

Кривокурс Д. Л., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група АЮ-201
Науковий керівник – **Кочина О. С.**, к.ю.н., доцент, доцент кафедри
публічного та приватного права
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПІДСТАВИ НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА БЕЗХАЗЯЙНУ РІЧ, ЗНАХІДКУ

Актуальність дослідження підстав набуття права власності на безхазяйну річ та знахідку зумовлена не лише великою кількістю питань до реалізації процедури набуття права власності на зазначені об'єкти, а й невизначеністю у розумінні самого поняття безхазяйної речі та підстав набуття права власності на неї, а також її тісним зв'язком із знахідкою та необхідністю їх розмежування.

Основною проблемою виступає саме схожість за характером понять «знахідка» та «безхазяйна річ», оскільки, виходячи з норм цивільного законодавства, виникає певна тотожність у процедурі набуття права власності на такі речі та у розумінні вихідних понять.

Відповідно до ст. 335 Цивільного кодексу України безхазяйною є річ, яка не має власника або власник якої невідомий [2]. З огляду на надане законодавцем поняття, можна дійти висновку, що будь-яка річ вважатиметься безхазяйною у тому випадку, якщо всі вважають, що така річ не має власника чи не знають, хто є її власником. Проте, це не так.

На нашу думку, до підстав набуття права власності на безхазяйну річ слід віднести об'єктивні та суб'єктивні фактори. Так, до першої категорії має бути віднесено сам факт відсутності власника у речі або факт невідомості власника для особи, що бажає набути право власності на таку річ, а також факт взяття такої речі на облік відповідним органом, що здійснює державну реєстрацію прав на нерухоме майно. Такі дії здійснюються за заявою органу місцевого самоврядування, на території якого розміщені речі.

До суб'єктивних підстав набуття права власності на безхазяйну річ слід віднести саме розуміння особою, що бажає набути право власності на безхазяйну річ, факту відсутності власника у речі або ж реальне незнання її власника, що проявляється у здатності усвідомлювати та аналізувати питання приналежності речі до тієї чи іншої особи.

Щодо знахідки, то ст. 337 ЦК України визначає ключові аспекти даного питання, але не містить вихідного положення - визначення поняття знахідки. Проте, з аналізу чинного законодавства можна зробити висновок, що знахідкою є рухома річ або майно, що було втрачене або загублене власником (володільцем). При цьому, втрата речі має відбутися поза волею власника, та така річ має бути знайдена іншою особою.

Різниця між безхазяйною річчю та знахідкою полягає у тому, що остання має бути повернена власнику і лише у виключних випадках на неї може набуватись право власності.

В залежності від того, де було знайдено знахідку та від її характеристик як об'єкта права власності, вирішується подальша доля такої речі, тобто підшукується належний суб'єкт для повернення речі її власникові.

Законодавець чітко вказав, що безхазяйні речі набуваються у власність за загальним правилом, за набувальною давністю, якщо не підпадають під правила про відмову власника від речі, знахідку, знайдених бездоглядних тварин чи скарбу [3, с. 271].

Ще однією відмінністю є строк після сплину якого може набуватись право власності на річ, що є безхазяйною або знахідкою. Так, для безхазяйної речі встановлено термін в 1 рік з дня взяття такої речі на облік. Для знахідки терміном вважається 6 місяців, однак не від дня взяття такої речі на облік, а з дня заяви щодо неї в органи Національної Поліції України.

Таким чином, з огляду на вищезазначене, можна дійти висновку, що безхазяйна річ та знахідка є досить схожими за розумінням поняттями, однак, мають певні відмінності, врегулювання яких можливе за допомогою активних дій законодавця із усунення прогалин у ЦК України.

Аналізуючи думки науковців щодо обраної тематики, варто зауважити, що, наприклад, Вороніна Н. В. у своїй дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата

юридичних наук розглядає знахідку не як річ, що не має власника, а саме як загублену річ. Авторка вважає, що її виявлення слід ототожнити з юридичним фактом та назвати вчинком особи, а фактичне заволодіння такою річчю є її окупацією [4, с. 6].

При цьому, на думку Щербатюк О. Є., набуття права власності означає перехід міри правомірної поведінки, що дозволяє говорити про вступ суб'єкта до взаємодії, яка є вмістом конкретного суспільного правовідношення [5, с. 313]. Окрім цього, у роботі набуття права власності на знахідку розглядається не як окупація речі, а як перехід прав від однієї особи до іншої.

Із врахуванням вищезазначеної позиції, варто також зауважити, що, на думку Генкіна Д. М., разом із правом власності до особи переходять і негативні аспекти такого права [6, с. 127]. Наразі існує також цікава позиція Муллової П. А., у якій він розглядав питання набуття права власності на знахідку та скарб, порівнюючи та ототожнюючи ці речі.

Черепакін Б. Б. набуття права власності на безхазяйну річ або знахідку визначає як односторонній акт прямого волевиявлення особи та зазначає, що цивільне законодавство у такому випадку виступає першочергово на захист прав особи, що втратила річ.

На думку Енгельмана І. Є., право власності на знахідку, якщо й виникає, то ніяк не безпосередньо, а лише внаслідок неможливості здійснення попереднього зобов'язального права на винагороду за неї, що і перетворюється в право власності [7, с. 72].

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, варто зауважити, що наразі існує низка наукових думок, що висвітлюють ті чи інші питання, пов'язані із підставами набуття права власності на безхазяйну річ (знахідку). При цьому, деякі із них певною мірою вважаються резонансними та не сприймаються іншими науковцями. Проте, на нашу думку, кожна обґрунтована авторська позиція має право на існування. Однак, вважаємо за необхідне підтримання позиції Вороніної Н. В. у питаннях регулювання набуття права власності на знахідку, згідно з якою знахідкою потрібно вважати саме загублену власником річ, а фактом її знайдення є юридичний факт, що проявляється як свідомий вчинок особи.

Список використаних джерел

1. Деякі аспекти набуття права власності на об'єкти безхазяйного нерухомого майна. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_37181 (дата звернення: 17.02.2022).
2. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 17.02.2022).
3. Вороніна Н. В. До поняття знахідки як безхазяйної речі. Актуальні проблеми держави і права, 2011. С. 270-277.
4. Вороніна Н.В. Набуття права власності на знахідку за цивільним правом України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Н. В. Вороніна; кер. роботи Є. О. Харитонов; Нац. ун.-т "Одеська юридична академія". Одеса, 2010. 20 с.
5. Щербатюк О. Є. Актуальні проблеми виникнення права власності на знахідку. Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО. Випуск 21. Частина II. Том 1. 2013. С. 311-315.
6. Генкін Д. М. Право власності в СРСР: підруч. М.: Держзидат, 1961. 222 с.
7. Вороніна Н. В. До питання про порядок відшкодування витрат, пов'язаних із знахідкою / Н. В. Вороніна // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), В. М. Дрьомін (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін [та ін.]; МОНмолодьспорт України, НУ «ОЮА». Одеса : Юрид. л-ра, 2012. Вип. 66. - С. 72-78.

Кудрик І. В., здобувачка вищої освіти І курсу, група КЮ-212

Науковий керівник – **Нітченко А. Г.**, к.і.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПРИНЦИПИ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ

Концепцію принципу громадянства України можна розглядати як основні засади, закріплені у законодавстві у взаємовідносинах особи та держави. Принцип громадянства, як і будь-який інший принцип, діє в загальній системі, суть і призначення кожного принципу залежить не тільки від його власного змісту, а й від функції всієї системи. Вони закріплені в Конституції України та чинному законодавстві.